

# IZ KOMUNALNEGA ŽIVLJENJA SLOVENSКИH MEST

## PREIMENOVANJE ULIC V LJUBLJANI

Mestni svet je na svoji seji dne 12. februarja 1937 sprejel sklep, ki vsebuje načela, po katerih naj se izvrši novo preimenovanje ulic v Ljubljani. Ker so se mestu priključile okoliške občine in so imele nekatere ulice teh občin enaka imena kot ulice v mestu, je nastala nujna potreba, da se imenovanje ulic velike Ljubljane enotno uredi. Govore pa za to preimenovanje še mnogi drugi razlogi zgodovinskega, narodnostnega značaja itd. Zato je kulturni odbor mestnega sveta sestavil v ta namen predlog, ki določa za enkrat samo načela, po katerih naj se preimenovanje ulic izvrši.

Sprejeti predlog je:

Razlikujejo naj se trije pasovi: 1. staro mesto, 2. novo mesto, 3. periferija.

Staro mesto je oni del mesta, ki je bil nekoč obdan z obzidjem, s svojo ožjo okolico in glavnimi, vanje se stekajočimi komunikacijami.

Novo mesto obsega izven tega jedra vse ozemlje Ljubljane do zadnje razširitve v veliko Ljubljano.

Periferija se krije z novo priključenimi bivšimi okoliškimi občinami.

Načela imenovanja ulic v teh treh pasovih morajo biti nujno različna.

Za staro mesto naj velja kot prvo načelo načelo ohranjanja starih imen, ker tvorijo »harmonično enoto z zgodovinsko zunanostjo« (Baš) in ker so dragoceni zgodovinski in jezikovni spomeniki, ki jih zato ne kaže uničevati, kakor tudi drugih spomenikov ne uničujemo (Jugosl. akademija znanosti in umetnosti v Zagrebu).

Posebne razmere v ljubljanskem starem mestu in njegovi nomenklaturi so posledica dolgotrajnih, za Slovence kot narod častnih bojov za slovenski značaj ponemčene mestne zunanosti, kar se je javljalo posebno v uličnih napisih, in je tako vso ljubljansko nomenklaturu od Fr. Levstika do borbene akcije Ivana Hribarja bolj ali manj do 1909 imeti za zgodovinski spomenik (VI. Fabjančič), čeprav je narodna gorečnost včasih segla preko spomeniško obzirne meje. Zato prihaja glede starega mesta v Ljubljani danes nedvomno v poštev tudi načelo: »Stara imena, ki so bila šele v novejši dobi odstranjena, naj se zopet dvignejo do časti in veljave« (J. Rus po Kunswartu). Potreba revizije imenovanj ulic in trgov tudi v starem mestu je nedvomno dana. Postopati pa bo treba individualno in v vsakem primeru najprej ugotoviti, »koliko si je kako novejšo ime pridobilo zgodovinske veljave, da sme zahtevati varstvo« in kje je potreba, da odstranjena stara imena ožive v prvotni obliki (J. Rus po Kunswartu). Za bodočnost mora

glede starega mesta obveljati načelo, da zgodovinskih ulic ni mogoče imenovati z imeni zaslužnih oseb iz novejših zgodovine.

V novem mestu je treba deloma razlikovati med bivšimi predmestnimi naselbinami in resnično novimi, na novih tlorisnih osnovah nastalimi deli mesta. Glede prvih veljajo deloma zgodovinska načela, ker je njihova stara nomenklatura logično dopolnilo one v starem mestu. Iz čisto praktičnih vidikov bo treba ugotoviti predvsem tudi med prebivalci že ukoreninjena, spontano nastala imena, dalje važnejša, posebno zgodovinsko pričevalna katastralna in zemljepisna imena, v tretji vrsti pa ne bo mogoče prezirati imenovanj po glavnih komunikacijah z okolico ali po važnih poslopij, kakor so kolodvor, univerza, cerkve, pomembna šolska poslopja, gledališča, muzeji in podobno, ker so taka imena za tujca zelo nazorna in olajšujejo orientacijo (Konservatorski urad v Splitu). V veliki meri pa se bo lahko v novem mestu že razmahnilo smotrno imenovanje po čisto novih, po utemeljenih vidikih, izbranih za mesto, narod ali kulturo zaslužnih oseb, zgodovinsko pomembnih dogodkih in krajih. Načelo pa naj bo, da bodi tudi nova Ljubljana kot kulturno središče Slovencev in kot upravno središče jugoslovanske banovine eno telo in ena duša tudi po svojih imenih, torej po licu svoje sodobnosti to, kar nam je stara kot zgodovinski pojav. Zato naj bo pri izbiri na prvem mestu zakladnica z Ljubljano zgodovinsko zvezanih imen, na drugem vsa slovensko pomembna imena, na tretjem našega mesta in našega naroda jugoslovanska skupnost. Ulicam in trgovam pa naj bi se načeloma *ne* dajala imena *živih oseb* (Konservatorski urad v Splitu), naj bi bile njihove zasluge še tako velike za mesto in narod. Izjemno mogoče le v čisto izrednih primerih, ko gre za imena vladarjev ali za usodo naroda naravnost revolucionarno pomembnih oseb. Drugo načelo naj bo, da ne izbirajmo imen mehanično po znanstveni literaturi, ampak po tem, koliko so vsaj v inteligenčnih krogih živa in pomembna. (Konserv. urad v Splitu.) Izbor naj se ozira predvsem na to, da bodo imena tudi v kaki idejni zvezi z ulico ali trgov ali vsaj tistim mestom (načelo zagrebškega imenovanja ulic) posebno pa, če so ulice nastale ali se razvile kot posledica njihovega delovanja (Baš).

Periferija, ki po večini še sploh nima urejene nomenklature, bo nudila krstitelju novih ulic zopet čisto drugačen problem in mu dopuščala veliko več svobode. Tu se bo njegova domišljija naravnost kreativno udeleževala. Vendar naj bi tudi tu dajal osnovo *genius loci*: Ugotove naj se event. zgodovinsko pomembna katastrska in geografska imena ter imena, ki so med ljudstvom že udomačena, čeprav še nimajo legalizacije. Za glavne prometne žile, ki vodijo skozi periferijo iz mesta v okolico, bomo ohranili skupna imena, druge bomo imenovali po smereh iz bližnje okolice. Sicer pa bo treba razen pri imenih, ki so

kakorkoli združena s postankom in zgodovino dotičnih delov periferije, ustvariti skupine imen, ki jih bo treba osredotočiti po skupinah ulic ali celih bivših naselbin. To namreč olajšuje orientacijo. V severnih in zahodnih delih mesta bo treba misliti na neodrešene brate v sosednjih državah, nekje, mogoče v do- sledj ameriansko označeni Rožni dolini, pa koncentrirati naše zveze z Ameriko itd.

Glede Rožne doline je treba sprejeti načelno stališče, da se mora njen numerični sistem imenovanja ulic, sedaj, ko je vključena v Veliko Ljubljano, prilagoditi večini in dobiti imena po istem načinu, kakor je udomačen v ostalem mestu.

Za postopek pri reševanju tega važnega vprašanja naj bi veljal tale načrt:

1. Občinski svet odobri najprej gornja načela, ki se objavijo v listih.
2. Vse korporacije in privatni interesenti naj se javno pozovejo, da v določenem roku javijo mestnemu magistratu svoje želje glede preimenovanja ali novega imenovanja.
3. Vsa akcija se osredotoči v kulturnem odseku, ki naj mu tehnično pomaga gradbeni urad.
4. Delo imenovanja samo naj se izvrši po naslednjem vrstnem redu:
  - a) Revizija dvojnih imen v veliki Ljubljani in odločitev o tem, katera ostanejo v starem, oziroma novem delu mesta, oziroma katera naj se odstopijo predmestjem.
  - b) Novo imenovanje in preimenovanje na periferiji.
  - c) Revizija obstoječih imen v novem mestu.
  - d) Novo imenovanje in preimenovanje v novem mestu.
  - e) Po potrebi rehabilitacija starih, v zadnjih desetletjih odstranjenih imen v starem in novem mestu.

## KOMUNALNE VESTI

Na seji mestnega sveta je poročal župan dr. Adlešič o stanju Mestne hranilnice ljubljanske, ki je po delni oprostitvi vlog z dne 1. decembra 1936 takšno: od 29.000 vlagateljev, katerih vloge so popolnoma proste, je dvignilo v času od 1. decembra 1936 do 10. februarja 1937 svoje vloge 1218 vlagateljev v skupni višini Din 2,364.650.—. — Pogajanja, ki so jih vodili zastopniki mestne občine s posestniki zemljišč pri Sv. Križu, ki bi prišla v poštev za odkup v namenu, da se na njih postavi mrtvaška veža oziroma uredi Vrt vseh svetnikov, so toliko napredovala, da se je znižala cena za svet od Din 100.—, odnosno 150.— na povprečno Din 46.— za kvadratni meter. Odkupljenih bo 5268 m<sup>2</sup> sveta za ceno Din 274.665.—, in ker je SUZOR že obljubil v ta namen posojilo 2 milijonov dinarjev, je zidava mrtvaške veže zagotovljena. — Nadalje je bila sprejeta tale resolucija za ljubljansko univerzo: »Ker univerza kralja Aleksandra v Ljubljani od svojega začetka v letu 1919. do današnjega dne samo gostuje v banovinskih prostorih in nima zato nobene možnosti, da bi se kot najvišji in najpotrebnejši slovenski znanstveni zavod mogla svojemu kulturnemu namenu primerno razviti, na drugi strani pa se je že od vsega začetka posestvo Kosler-

jevih dedičev »Čekinov grad« imelo in se še vedno ima za primerno zemljišče, kjer bi se mogla univerza razmahniti, poziva mestni svet ljubljanski, naj bi kraljevska vlada, ki je nedavno beograjski univerzi zagotovila obširen kompleks zemljišč, to v mestu Ljubljani samem edino še primerno posestvo za univerzo kralja Aleksandra v Ljubljani kupila in za to potrebni znesek vstavila v proračun za leto 1937/38.« — Sprejeta so bila obširna načela, po katerih se bo izvršilo imenovanje in preimenovanje ulic, cest in trgov v Ljubljani.

## KRAJEVNI DOGODKI

Dne 17. januarja je prispel v Ljubljano na povabilo in kot gost župana dr. Adlešiča dr. Peter Zenkl, sloveči češki socialni organizator in praški komunalni politik, da v predavanju pove o socialni politiki, ki jo vodi mesto Praga. Na postaji so ga sprejeli zastopniki oblasti Jugoslovansko-češkoslovenske lige. Odlični gost je ves čas svojega bivanja posvetil ne samo glavnemu namenu svojega obiska pri nas, ampak je njegov poset poglobil tudi vzajemno delo Jugoslovansko-češkoslovenske lige. Zlasti pa je omeniti njegovo predavanje, ki se je vršilo dne 18. januarja in se ponovilo naslednji dan, obakrat v unionski dvorani, ki so jo zastopniki oblasti ter občinstvo vseh slojev napolnili do zadnjega kotička. Predavatelj je živo opisal eminentno socialno delo mestne občine praške in ga nazorno pokazal s filmom. Za predavanje ga je publika nagradila z dolgotrajnim aplavzom. Ostali prosti čas je porabil za ogled mestnih in drugih zasebnih socialnih ustanov, tu hvalil, tam kazal hibe, povsod pa pripomnil, kako je ta ali ona stvar v Pragi. Večer pred odhodom je bila njemu na čast prirejena na češkoslovaškem konzulatu svečana recepcija, ki so se je udeležili tudi zastopniki oblasti, 20. januarja pa je odpotoval dalje v Maribor.

Z novim letom se je vidno poživilo gibanje za zidavo prepotrebne bolnice in medicinske klinike v Ljubljani, prav tako pa tudi za popolno slovensko univerzo. Prav na dan sv. Save, ko so bile na univerzi razdeljene sveto-savske nagrade, je zvečer priredila Akademika akcija za izpopolnitev univerze v Trgovskem domu veliko zborovanje, ki so se ga udeležili zastopniki oblasti, univerze, kulturnih društev ter številni akademiki. Na zborovanju je bila odločno postavljena in podprta z zgovornimi argumenti zahteva po popolni univerzi. — In kakor da bi stiska ne bila že dosti velika, je 4. februarja zjutraj začelo goreti v poslopju tehnične fakultete v Aškerčevi ulici. Ogenj je nastal v natrpanem kabinetu univ. prof. Kavčiča. Materialna škoda ni ravno toliko, tem večja, skoraj neprecenljiva pa je škoda, ki jo je napravil ogenj z uničenjem tehničnega in znanstvenega gradiva.

Dne 31. januarja, en teden po velikem dogodku samem, je Ljubljana slovesno proslavila podpis prijateljske pogodbe med Jugoslavijo in Bolgarijo. V mično okrašeni dvorani Trgovskega doma so se zbrali zastopniki oblasti, nacionalnih in kulturnih društev ter veliko občinstva, da manifestirajo ob tem radostnem, dolgo zaželenem dogodku. Po slavnostnem govoru predsednika Jugoslovansko-bolgarske lige Rasta Pustoslemška so bile z navdušenjem sprejete in odposlane brzoglavke vladarjema obeh držav, ministru Dimu Kazasovu in drugim odličnim Bolgarom, ki so tako vneto delovali za zbližanje.

18. februarja je bila v magistratni dvorani prisrčna slavnost. V prisotnosti divizionarja Tonića, večjega števila višjih in nižjih oficirjev, zastopnikov dobrovoljcev in drugih nacionalnih organizacij je župan dr. Adlešič pripel Jožefi Kumljevi, materi padlega dobrovoljca, kraljevo odlikovanje, zlato kolajno. V imenu dobrovoljcev, kakor tudi odlikovanke se je zahvalil prof. Jeras.

20. februarja je bil v garažnem poslopju opekarne na Viču slovesno odprt hidrotehnični laboratorij. Prisotni so

bili zastopniki oblasti in univerze ter akademiki. Po govorih, v katerih je bila izrečena topla zahvala banski upravi, ki je s podporo omogočila ta skromni laboratorij, je prof. ing. Žnidaršič orisal naprave v laboratoriju, potem pa je sledil preizkus delovanja naprav.

## UMRLI SO:

Katehet Pavel Zajc je umrl 15. januarja. Pokojnik se je rodil 24. junija 1877 v Sodražici. V mašnika je bil posvečen 1903. Potem je služboval kot kaplan in katehet po raznih krajih, nazadnje v Ljubljani. Bil je zelo priljubljen zlasti med mladino in med reveži zaradi svoje radodarnosti.

16. januarja je preminul višji šolski nadzornik Fran Gabršček. Rodil se je 1856 na Homcu pri Kamniku. Po odlično končanem učiteljskem študiju je služil kot učitelj po raznih krajih. 1885 je prišel v Krško, kjer je bil 10 let nadučitelj in okrajni šolski nadzornik. Tam je tudi ustanovil Učiteljsko pedagoško društvo za krški okraj. 1895 je bil pridružen ženskem učiteljskemu združenju v Ljubljani, kjer je ostal 3 leta, potem pa je postal voditelj II. mestne deške šole v Ljubljani. 1908 je postal okrajni šolski nadzornik za ljubljansko okolico in kamniški okraj, kar je ostal 11 let. Po prevratu je postal višji nadzornik za mariborsko oblast in Prekmurje. Zlasti vidno je pokojnikovo delo v pedagoški publicistiki in pri sestavljanju raznih šolskih knjig.

18. januarja je umrl Ivan Dachs, v 74. letu svoje starosti, bivši dolgoletni gostilničar v Florijanski ulici. Pokojnik je bil dalj časa občinski svetnik in upravni svetnik Mestne hranilnice ljubljanske. Za njegove zasluge ga je mestna občina imenovala za meščana ljubljanskega.

10. februarja je umrl na Golniku ing. Milan Šuklje, tajnik Zveze industrijcev. Pokojnik je bil sin umrlega politika in nekdanjega deželnega glavarja Frana Šukljeta in se je rodil v Wiener Neustadtu 18. junija 1881. Srednjo šolo je študiral na Dunaju, tehniko pa na Dunaju, v Pragi in Gradcu, kjer je diplomiral 1906. Potem je služboval po nekaterih zasebnih službah, nato v železniški službi, pred vojno pa je postal profesor Tehniške srednje šole v Ljubljani. 1919 je postal tajnik Zveze industrijcev in na tem mestu razvil vso živahnost svojega temperamenta. Zelo se je vedno zavzemal za znižanje davkov, za železniško zvezo št. Janž-Sevnica, Ljubljana-Sušak, med slednjima krajema tudi za cestno zvezo. Nad vse pa mu je bila pri srcu Dolenjska, v kateri je hotel dvigniti tujski promet.

13. februarja je preminul upokojeni polkovnik Alfonz Žerjav. Rodil se je 26. avgusta 1876 v Ložu. Po gimnaziji se je posvetil vojaški karieri in njegovo prvo službeno mesto je bilo pri 17. pešpolku v Celovcu. V svetovni vojni se je bojeval v Galiciji in na italijanski fronti, ob prevratu pa se je kot major ponudil novoformiranemu pešpolku v Ljubljani in z njim odhitel v Velikovec. Poverjeno mu je bilo poveljstvo nad obmejnimi formacijami za vzhodni del Koroške. S koroške fronte je bil poklican v Celje, nato pa je bil nekaj časa poveljnik vojnega okrožja v Otočcu. 1928 je stopil v pokoj in se stalno naselil v Ljubljani.

14. februarja je umrl Josip Stegu, veterinarski inšpektor kr. banske uprave. Pokojnik se je rodil 1875 v Ljubljani. Po končanih 6 razredih srednje šole se je vpisal na živinozdravniško visoko šolo na Dunaju, po nekaj letih službe pa je opravil maturo in pozneje postal doktor veterine. Služboval je kot deželni živinozdravnik v Mokronogu, kot okrajni v Zalcu, Dubrovniku in Makarski, potem pa je bil oskrbnik mestne klavnice v Ljubljani. Nato je služil še v Radovljici, v kmetijskem ministrstvu na Dunaju, med vojno pa je bil šef vojnega guvernerstva na Cetinju. Po prevratu je bil okrajni veterinar v Celju, pred petimi leti pa je zasedel mesto, na katerem ga je zatekla smrt.

26. februarja je izdihnil dr. Janko Kersnik, ravnatelj Kmetijske posojilnice ljubljanske okolice. Pokojnik se je rodil 28. decembra 1881 na gradu Brdu kot sin našega velikega pisatelja Janka Kersnika. Po končanih juridičnih študijah se je posvetil najprej notariatu, 1910 pa je prešel k narodnem gospodarstvu in eno leto kasneje postal ravnatelj Kmetijske posojilnice ljubljanske okolice. Sodeloval je pri nacionalizaciji mnogih podjetij. Bil je podpredsednik Zveze slovenskih zadrug, član nadzorstva Ljubljanske kreditne banke, uprave tvornice Peko, podpredsednik Združenih opekaren. Deloval je zlasti pri Družbi sv. Cirila in Metoda, kateri je bil dolgo blagajnik. Posebno v mlajših letih je z uspehom deloval v naši literaturi, veliko njegovih stvari je raztresenih po revijah in njegovo ime skrito pod psevdonimi. Omeniti je treba pokojnikovo veliko dobrosrčnost in darežljivost v socialne in kulturne namene.

## LJUBLJANSKA KRONIKA

B O R I S W I D E R

JANUAR 1927

9. V opernem gledališču se je vršilo protestno zborovanje ljubljanske sekcije Združenja gledališčnih igralcev proti redukciji proračuna ljubljanskega Narodnega gledališča. Zborovanja so se udeležili tudi zastopniki nacionalnih in kulturnih organizacij ter vseh slovenskih političnih strank, ki so s svojimi izjavami solidarno podprli borbo gledališčnih igralcev. Sprejete so bile resolucije, ki so bile poslane na merodajna mesta.

12. V Beogradu je umrl poslanik dr. Otokar Rybač. Pokojnik se je rodil v Postojni dne 12. septembra 1865. Ljudsko šolo, gimnazijo ter univerzo je končal na Dunaju. 1888 je vstopil kot pravni praktikant na deželnem sodišču v Trstu, 1890 je postal odvetniški koncipient, 1895 pa je odprl v Trstu svojo odvetniško pisarno. Skoraj takoj po svojem prihodu v Trst je živo posegel v politično borbo tržaških Slovencev in je bil 1900 izvoljen v tržaški občinski svet, v katerem je ostal do prevrata. 1907 je bil izvoljen za državnega poslanca v V. tržaškem okraju, kar je ostal do konca vojne. Ob italijanski vojni napovedi je bil poklican v vojake in je bil na fronti dve leti, ko je bil sklican državni zbor. Potem je sodeloval v parlamentu pri sestavljanju majske deklaracije. Ob prevratu je bil pokojnik predsednik tržaškega Narodnega sveta in potem član Narodnega Veča v Zagrebu, kjer se je zelo zavzemal za čim hitrejšo zedinjenje. V decembru 1918 je bil določen za delegata na mirovni konferenci v Parizu, kjer je ostal do leta 1925., nakar se je v Ljubljani vpisal za odvetnika. 1921 ga je vlada imenovala za delegata na rimski konferenci, pozneje pa še na portoroški konferenci. 1922 je bil definitivno prevzet v državno službo. Dobil je naslov pooblaščenega ministra in poslanika ter je prevzel vodstvo oddelka za mednarodne pogodbe. Vlada je sklenila, da bo veliki pokojnik pokopan na državne stroške. — Monterji mestne elektrarne so pričeli napeljevati električne žice po vsem grajskem poslopju. S tem se je realiziral svoječasn sklep gerentskega sveta o elektrifikaciji ljubljanskega Gradu.

16. V Beogradu je umrl svetovnoznani geograf in učenjak Jovan Cvijić. Ljubljanska univerza in Slovenska Matica sta razobesili žalne zastave, Geografsko društvo pa je sklicalo žalno sejo.

23. Volitve v oblastno skupščino so dale v Ljubljani tale rezultat: število volilcev je bilo 14.084, oddanih glasov 9253, na posamezne stranke odpade glasov: na ZDS 941, na SDS 4159, na SLS 3412, na NRS 510, na Bernota 77, na SKS 154. Za ljubljanske poslance v oblastni skup-